

DOVEDNOST A DŮVĚRA JSOU ZÁKLADNÍ PRINCIPY TRADIČNÍ PSYCHOTERAPIE NA SRÍ LANCE

Kunovitz-Vogtová, B. (2013). Tovil: Léčebný rituál jako psychoterapie
Roman Hytych

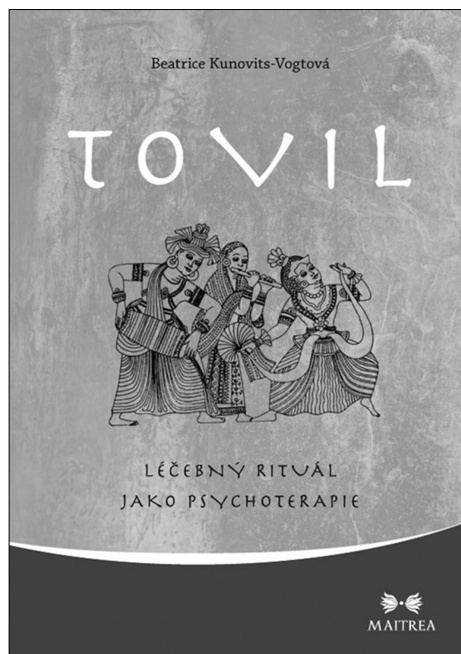
Věda nebo umění? Obojí. Psychoterapie se vzpírá jednoduchým škatulkám. Vědecký aspekt oboru nabízí terapeutovi vědecky podložené postupy (*evidence based therapy*), které ale zřídka dokonale pasují na jedinečnou interakci s klientem. A v tomto smyslu přichází ke slovu umění: umění porozumět a přizpůsobit se právě této jedinečnosti (*client tailored therapy*). Toto pnutí má často na svědomí propast mezi akademickým výzkumem a klinickou praxí. Její přemostění je ale možné. Pro mě osobně to dokazuje kniha B. Kunovitz-Vogtové, která zpracovává několikaletý etnopsychologický výzkum tradičního sinhálského léčebného rituálu Tovil.

O německém originálu knihy se čtenář časopisu *Konfrontace* dozvěděl před téměř dvaceti lety v textu *Kosmologie mýtů Srí Lanky jako prostředek tradiční psychoterapie* (1995, ročník 6, číslo 3). V loňském roce se po mnohaletém úsilí manželů Drozdových podařilo vydat i český překlad knihy. Proč je tato výzkumná práce zajímavá právě pro českého čtenáře – po více než dvaceti letech od publikace německého originálu?

Vidím přinejmenším čtyři důvody, proč má smysl knihu číst:

1. Jde o **precizně provedený výzkum jiné kultury**, což je oblast v český psané psychologické a psychotherapeutické literatuře opomíjená, i když se kulturní rozmanitost klientů psychoterapie v posledních desetiletích zvyšuje.

2. V České republice se aktuálně intenzivně diskutuje o **vymezení psychoterapie jako oboru** ve vztahu ke kvalifikačním kritériím a rezortu, kde je aplikována. Jde o téma, na které se zkoumaná kultura dívá z velmi odlišné perspektivy.

3. Už dvě desetiletí je v psychologii a psychoterapii zřejmý **vzrůstající zájem o využití všímavosti (*mindfulness*)**, schopnosti mysli, která je ve zkoumané kultuře po tisíciletí systematicky trénována a je klíčovou komponentou zkoumané metody Tovil.

4. Kniha je inspirativním příkladem, **jak propojit vědecký a umělecký přístup**, čehož je v dobré praxi psychoterapie zapotřebí.

Vzhledem k velkému rozsahu recenzované knihy se pokusím výše uvedené důvody nastínit jen na vybraném tématu, které kniha zpracovává, na procesu obdarování.

Kulturní rozmanitost psychických skutečností, které jsou v textu zachycené, lze zaznamenat již v úvodním mnohovrstevnatém

mýtu „*Tovil v tykvi*“. Tento mýtus kromě mnoha jiných témat zachycuje reciprocitu dávání a přijímání, která je důležitá jak pro životní spokojenost klienta, tak i pro jeho klinickou interakci s terapeutem. Zjištění, že dárce nemůže existovat bez obdarovaného a že situace obdarovávání je pokaždé vzájemností procesu dávání a přijímání, bývá dle mé zkušenosti pro mnoho českých klientů objevná. Toto zjištění přináší nový pohled na situace, v nichž se cítili být zatíženi závazky, pocity studu nebo viny. Tato dynamická a interaktivní perspektiva může být osvobozující i pro terapeuta samotného. Zvláště pokud pracuje v prostředí, kde se dar klienta (ten peněžní patří mezi ty nejviditelnější) maskuje například kódy, přes které se jejich interakce zúčtuje s pojišťovnou. To pak někdy vede k pohledu na konkrétní osobu skrze odosobňující diagnostické kategorie.

Autorka knihy představuje nemocnou osobu jako aktivního participanta, který si na cestě obnovy psychického a fyzického zdraví hledá často i několik odborníků. Zkoumaná kultura přitom rozlišuje jak různé léčebné speciality, tak i specifické systémy vědění a prostředky léčby, s nimiž tito odborníci operují na pěti různých úrovních (kapitola 2). Nemocní tak mohou navštívit například učitele démonů, ájurvédského lékaře, astrologa, buddhistického mnicha, kněze bohů nebo lékaře vzdělaného v západní medicíně. A i když se zpočátku zdá, že jde o pevně vymezené kategorie, žitá realita zachycená výzkumem (kapitoly 3 a 8) ukazuje, že konkrétní osoby léčitelů tyto kategorie vždy ztělesňují specifickým způsobem. Výsledky výzkumu ukazují, že pro pacienta na Srí Lance jsou důležité především dovednosti, které mu konkrétní specialista dokáže nabídnout ve vztahu k jeho potížím. Alternativní systémy léčby se tak ve zkoumané kultuře Srí Lanky vzájemně doplňují, čímž lépe postihují jak spletitost života, tak i potřeb konkrétního pacienta. Tím se liší od partikulárního systému vědění a léčebných procedur, který si uzurpuje prá-

vo na jedinou pravdu – jak jsme tomu někdy svědky v České republice (příkladem může být hysterie z vytvoření oddělení čínské medicíny ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové či snaha „zakázat“ psychoterapii mimo resort zdravotnictví).

Autorka na analýze léčebného rituálu *Tovil* přesvědčivě ukazuje, že dynamika interakce nemocného a léčitele je na Srí Lance nesena vzájemností ověřované důvěry (kapitola 7) na straně nemocného a uplatňovaných dovedností léčitele (kapitola 10) na straně druhé. Zásadní léčivou dovedností, kterou v určité míře disponuje každá osoba, je schopnost všimát si aktuálních procesů prožívání a vnímání. Pokud je tato schopnost metodicky rozvíjena, vede danou osobu k uvědomění si dynamiky a relativity interakcí a procesů, k proniknutí směrem k prožívané skutečnosti, překonání utrpení a podpoře sebeozdravných procesů produkujících životní spokojenost.

Tuto skutečnost autorka dokládá na prezentovaných kazuistikách (kapitola 9), zasazených do kontextu kulturně specifické psychologie (kapitola 5). To, co mohlo být před dvaceti lety překvapivé, dnes potvrzuje množství výzkumů prezentujících přesvědčivé výsledky psychotherapeutických intervencí vytvářejících podmínky pro kultivaci všímavosti.¹ Na Srí Lance se v tomto směru dostává nemocnému nejen interpersonální podpory léčitele a jeho týmu, ale i celé komunity, která je rituálu léčby přítomna a stává se tak aktivním svědkem přechodu mezi identitou pacienta a identitou znovu-uzdraveného člena komunity. Podrobnější popis intrapsychických procesů rozvoje všímavosti je již mimo možnosti recenze.

Závěrem bych chtěl dodat několik kritických připomínek. Ačkoli považuji český

¹ Podrobněji k tématu například: Benda, J. (2007). Všímavost v psychologickém výzkumu a klinické praxi. *Československá psychologie*. 51 (2), 129–140; Hytych, R. (2010). Východní vlivy v současné euroamerické psychoterapii. In Vybíral, Z., Roubal, J. (Eds.). *Současná psychoterapie*. Praha: Portál.

překlad za zdařilejší než anglický, textu se nevyhnuly opakující se drobné překlepy, což jde na vrub nakladatelství MAITREA, které zřejmě nezajistilo kvalitní jazykovou korekturu textu. Podobné překlepy se staly v letopočtu na str. 89 (1953, správně 1753) a na str. 58 v technickém termínu jazyka páli (*lokita* místo správného *lokika*). Český text doprovázejí termíny jazyka páli a sinhálštiny, které jsou dle úrovně mých znalostí vhodně překládány ve značné shodě z již v češtině ustálenou terminologií. Drobné nepřesnosti lze nalézt v rejstříku, kde pře-

klad několika termínů neodpovídá překladu v textu knihy a někdy i posouvá význam překládaného pojmu (např. v rejstříku termín *mano-sañcetaná* je nesprávně přeložen jako *úmyslné myšlení* místo správně v textu přeloženého *záměru mysli*). Vzhledem k rozsahu rejstříku jde však jen o výjimky a vlastní text knihy nabízí vhodně přeložené významy technických pojmů eticko-psychologického systému abhidhamma. Na závěr chci poděkovat překladatelům za vynaložené úsilí a recenzované knize popřát dostatek zvědavých čtenářů.